

## Zitierhinweis

Pešek, Jiří: Rezension über: Zdeněk Horský, Koperník a české země. Soubor studií o renesanční kosmologii a nové vědě, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, in: Český časopis historický, 2015, 3, S. 887-888, DOI: 10.15463/rec.1189741424

# český časopis historický

## copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

autor na dva až tři týdny, její návrat do Poznanež předpokládá v polovině února. V porovnání s detailně dochovaným itinerářem české výpravy do severní Itálie v polovině 16. století se jeví tento odhad jako příliš optimistický; spíše lze předpokládat, že zimní cesta přes velkou část Evropy a zvláště přes zasněžené Alpy trvala o něco déle, téměř dva měsíce. V poznaňských pramenech zachytil Wiesiołowski paradoxní dohru pouti do Říma v podobě soudního sporu o způsobu přepravy po Itálii s knězem Václavem, který zámožnou patricijku ve Věčném městě doprovázel. Došlo však také na okázalé projevy zbožnosti, kterou čtyři roky po návratu Barbara Kanina vyjádřila tím, že spolu se svým bratrem, duchovním, zřídila novou kapli při farním kostele v Poznani a pravděpodobně ji vybavila devocionáliemi získanými v Římě.

Náplň pobytu v Římě líčí Wiesiołowski velmi podrobně, jelikož však postrádá konkrétní údaje o itineráři poznaňské měšťanky, vychází pouze z obecného programu poutníků ve Svatém roce 1500. Značná část jeho knihy je proto zaplněna popisem římských chrámů (včetně reprodukcí jejich dobových vyobrazení), s nimi spjatých relikvií, legend a ceremoniálů, od návštěvy hrobu sv. Petra ve vatikánské bazilice, dalších tří hlavních bazilik a jiných kultovních míst až k udělení jubilejních odpustků. O konkrétních projevech, zážitcích a kontaktech cestující ženy s římskými obyvateli či s některými z tisíců zahraničních poutníků prameny bohužel mlčí. Wiesiołowski mohl pouze odhadovat, co z bohaté nabídky náboženských obřadů a poutních atrakcí cestující Polku pravděpodobně zaujalo, ale dál se nedostal.

Přesto napsal knihu, která je pozoruhodným příspěvkem k dějinám cestování do

renesanční Itálie a která odhaluje potenciál inteligentních, emancipovaných žen k účasti na tomto nábožensky motivovaném pohybu. Jacek Wiesiołowski postupoval podobně jako kdysi v české literatuře Josef Janáček, když chtěl odhalit úlohu žen ve společnosti a kultuře renesance; na základě pestré škály tematicky blízkých pramenů a s využitím analogií zasadil jednu reprezentativní ženu – zčásti prokazatelně, zčásti hypoteticky – do dobových souvislostí a pokusil se tak vymezit nejen její sociálně determinované místo, ale i možnosti, jež si mohla ve výjimečných, majetkově privilegiovaných případech otevřít.

Jaroslav Pánek

### *Raný novověk*

Zdeněk HORSKÝ

#### *Koperník a české země. Soubor studií o renesanční kosmologii a nové vědě*

Uspořádali a k vydání připravili Vojtěch Hladký – Tomáš Hermann – Iva Lelková. Červený Kostelec, Pavel Mervart 2011, 491 s., ISBN 978-80-87378-87-8.

Zdeněk Horský byl od počátku šedesátých let do náhlé a předčasné smrti roku 1988 velkou a daleko za hranice českých zemí inspirovanou osobností mezioborového výzkumu vědeckého a intelektuálního dění 16. a 17. století. Kompetenci historika filozofie kombinoval s erudiicí muzikologa, nejvíce však mezinárodně proslul jako badatel na – komplexně vnímaném a obdělávaném – poli dějin rané novověké astronomie, ale také matematiky, fyziky a kosmologie. Vysoce respektován byl ale např. i v uměnovědném prostředí, zejména v kontextu s výzkumem „rudolfinské a postrudolfinské“

Prahy. Tvrdě semlet normalizačními čistkami nemohl Z. Horský sumarizovat do velkých monografií své rozsáhlé studie, přestože se opíraly nejen o archivní a knihovní výzkumy, ale také o důkladný průzkum muzejně uchovávaných přístrojů pozdně 16. a 17. století. Většina jeho prací tak zůstala zachována v podobě dílčích textů, otiskovaných namnoze ve velmi specializovaných sbornících a časopisech. Nikoliv zanedbatelná část jeho díla zůstala v rukopise. Je proto opravdu záslužné, že editorské trio připravilo výbor jednatřiceti Horského studií, zaměřených na raně novověkou filozofii, přírodovědu, kosmologii a samozřejmě astronomii. V titulu knihy stojí Mikuláš Koperník a jeho recepce v českých zemích. S nárokem na spravedlnost a s pohledem do obsahu knihy řekneme, že spolu s ním by mohl v erbu tohoto svazku figurovat také Tadeáš Hájek z Hájku, patrně největší, celou řadu vědních oborů spojující (a obci pražských dvorských učenců do velké míry dominující) postava Čech druhé poloviny 16. století. Hájek byl velký i tím, že jeho osobnost stála na spojnici dvorského centra a dodnes namnoze nedoceňovaného pražského univerzitního – protestantského – prostředí. Knihou prochází ale celá plejáda dalších skvělých matematiků, fysiků, astronomů a myslitelů: poslední třetina knihy zkoumá proměny vědy v 17. století a přes Komenského dospívá až k Newtonovi. Připojen je také Výklad fresek v Astronomické chodbě Valdštejnského paláce v Praze a v Novém matematickém sálu Klementina. V knize ovšem nejde o „pouhý“ otisk cenných a dosud zasutých prací, doprovázených zde důkladným edičním komentářem a obsahově zpřístupněných jmenným i tematickým rejstříkem. Knihu uvádí rozsáhlá a excelentní biografická studie T. Herman-

na a V. Hladkého o Z. Horském coby „Velice známé a neznámé“. Nejde opět o výčet dat a děl, ale o pozoruhodný pokus postihnout a přiblížit tuto renesanční osobnost poválečných dekad v pokud možno celém rozsahu jejích zájmů, pracovních polí a jak badatelských, tak i popularizačních či kulturních výkonů. Připojena je vzorně zpracovaná Horského bibliografie.

Četba Horského statí není snadná. Kdo potřebuje populární uvedení do širokého tématu, měl by vzít do rukou dodnes nezestárlou Horského knihu Kepler v Praze z roku 1980. Zde jde o texty vysoce odborné, většinou vyžadující značnou čtenářskou kompetenci v tom či onom oboru dějin vědy či filozofie. Ve svém celku ovšem před námi leží dílo výjimečné kvality, podnětnosti a intelektuální ceny. V dohledné době by měl následovat svazek Horského prací, věnovaných renesančním a barokním astronomickým, matematickým a měřičským přístrojům. To byla další velká a světově respektovaná oblast výzkumů tohoto jedinečného a širokou obcí badatelů o nejrůznějších oblastech dějin raného novověku oblíbeného historika. Vydání jeho prací není jen splátkou historického dluhu, daleko spíše jde o otevření přístupu k cenným zdrojům poučení a inspirace pro duchovní dějiny raného – nejen českého – novověku.

Jiří Pešek

Václav BŮŽEK – Pavel MAREK

### ***Smrt Rudolfa II.***

Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2015, 155 s., ISBN 978-80-7422-354-9.

Jen velmi málo českých panovníků je studováno z hlediska jejich zdravotního stavu a s ním souvisejícího konce života, jako